

[Arne Christiansen]

ventet, at f. eks. Charter 77 i Tjcekoslovakiet med slutakten fra Helsingfors i händen skulle rette et lammende angreb på ikke systemet, men forvaltningen af dette, når det gælder fundamentale menneske- og frihedsrettigheder, og her understreger jeg, at Charter 77 ikke taler om sociale og økonomiske friheder, men om basale menneskerettigheder.

Lige så overraskende kom det nok, at intellektuelle fra Østeuropas måske mest stalinistiske land, Rumænien, med Helsingforsklæringen i ryggen kunne udfordre regimet i Bukarest ved at sende sympatierklæringer til deres tjcekoslovakiske meningsfæller. Sovjet har ved adskillige lejligheder siden Helsingforsmødet demonstreret, at det ikke accepterer, at der fra vestlig side peges på sikkerhedskonferencen, når systemkritikernes skæbne diskuteres. Det er, som fremhævet af bl. a. den socialdemokratiske ordfører, indblanding i indre anliggender, siger magtaverne i Kreml. Men derfor maner de ikke den ånd tilbage i flasken, som de selv var med til at slippe løs i Helsingfors.

Men Sovjet må vel også i høj grad være i et dilemma, f. eks. i forhold til Tjcekoslovakiet, hvor en anden dimension end menneskerettighederne fra Helsingfors kommer ind i billedet, nemlig den sikkerhedspolitiske nødvendighed. Der er ingen tvivl om, at Sovjetunionen har brug for et strategisk forland, hvor der er en høj grad af stabilitet og loyalitet mod Moskva, og som altså ikke er præget af systemkritikere eller, for at bruge Kremls terminologi, af afvigere. Det er indlysende, at Sovjet og dets østeuropæiske allierede på den ene side ikke, sådan som man dér anskuer menneskerettighederne, kan affinde sig med en voksende systemkritik og en voksende borgerrettighedsbevægelse, der har sat sig for at holde øje med virkeliggørelsen af CSCE-dokumenterne. På den anden side er det efter min opfattelse lige så indlysende, at CSCE lægger en dæmper på de samme landes fremfærd mod deres hjemlige kritikere. Eksport af en del af problemerne, som vi oplever det, er jo stadig mere anvendt, men en, synes jeg, lidet sympatisk fremgangsmåde.

Jeg vil derfor rejse spørgsmålet, om de langsigtede mål for Helsingfors og Beograd overhovedet kan fastholdes, og hvad Danmarks rolle i så henseende er.

Jeg går ud fra, at regeringen anser CSCE som et redskab til på længere sigt at skabe stabilitet i Europa. Er dette tilfældet, befinder også vi os i et dilemma. På den ene side indebærer aftaler og hensigtserklæringer en klar moralsk forpligtelse for Vesten, på den anden side må de overordnede hensyn til afspændingen ikke af Sovjet og dets allierede kunne fortolkes som absolut tavshed.

Jeg vil gerne minde om, at det er sagt, at det bedste, man måske kan sige om Helsingfors og Beograd, er, at spørgsmålet om menneskerettighederne overhovedet har fundet en naturlig plads i den internationale debat. Så skal man altså blot være opmærksom på, at denne del af debatten ikke kvæles i slagord og ideologi, men i stedet for søge at få ord omsat i handling; der mangler meget endnu.

Formanden:

Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 13.30.

Mødet udsat kl. 12.24

Mødet genoptaget kl. 13.30

Forhandlingen genoptoges.

Kjelgaard (KF):

Menneskenes børn er ikke så gode, som de burde være. Det fremgår tydeligt af den debat, vi har her i dag, og det fremgår også tydeligt af den redegørelse, minister Lise Østergaard har givet os her i formiddags. Tænk, at vi internationalt er nødt til at operere med traktatmæssig beskyttelse af noget, vi her i Danmark betragter som selvfølgheligheder, og det skal endda helst være traktater, der kan underkastes en hensigtsmæssig international kontrol, sådan som bl. a. FN's menneskeretskonventioner åbner mulighed for.

Ministeren har i sin redegørelse gjort flitig brug af ordet menneskerettigheder, men jeg synes, det er meget tankevækkende at konstatere, at netop det ord overhovedet ikke er nævnt i det afsluttende dokument fra Beogradmødet.

Efter ministerens udsagn er netop menneskerettighederne et område, Danmark lægger overordentlig stor vægt på. Men det lykkedes